

עבודת ה' - ונכנסה אל האגוז הראוי לתפילת
שם ה' ייחדנו שם ה' ייחדנו

מלא זמננו בלבוש
עבודת ה' ייחדנו

צניעות

טהרת הצניעות הן באופן מיוחד ההיפך של פריצות וחוצפה, ששייכות לטומאת הגויים. התכונות והמידות הישראליות המיוחדות הן צניעות, עדינות וביישנות, וכל שאר העניינים שמשתלשלים מאיסור ערוה¹¹. נכון שהצניעות מוגדרת על-ידי הרבה דינים אבל קודמת להם המידה היסודית של הצניעות הישראלית שהיא ההיפך מטומאת הגויים, וכל ההלכות הקלות והחמורות באות סביב לזה. העדינות הישראלית היא ההיפך הגמור של החוצפה והגסות שבפריצות.

יש אנשים שבודקים "שיעורים" כמה מותר לגלות. כל זה מבטא חולשה זשל מיעוט ישראלי. כמורכב, יש מצבים שבהם מתגלה חולשה בצניעות אצל גברים, אפילו תלמיד-יחכמים. לפעמים חולכים ברחוב רב ורבינית יחד, ואמנם חצי המשפחה לכוש כראוי. פשוט הדבר שהרבינית לבושה בצניעות, בהתאם להלכות צניעות - אבל לא כן הגבר, התלמיד-יחכם. זו חולשה; האם הכרחי שיהיה כן? גם לגבר מתאים להיות מכוסה, והצניעות שייכת למהות טבע היהדות. להיפך מן הגוינות.

שם ה' ייחדנו שם ה' ייחדנו

(ב) לבבד

ולתפארת. כשאר נדבש הענין שיהא חסדן מקדש טמון ומתהבג בחסידות ובפרישות נבדל מכלל ישראל. וזה ה"א"ל חלל כלפון שיהא נכבד בעיני הכנריות שידעו ויבינו כי הוא נמטלה עליונה מהם. ולא יחשבו זלתי לרמותו כוחא. מש"ה היו הכנריות להועלת שיהא בעיני ישראל. לכבוד ולהפארת. והבינו נזמה כי הפך ה' ציקרו. וראוי להיות מרכזה לשכינה. וכן הוא בכל כה"ג. משא"ל כנדי כהונה דכה"ד לא היה לכבוד ולהפארת אלא המנגעות של ראשם כה"ג להלן מקדש מ'. חלל כה"ג היה רחוי להיות משונה בכל הליכותיו: (:; ואתה. משה נעלמו מטעם שיבואר בסמוך: אל כל הבמי לב. החכמה אין ניקומו בלב כל"ה צמוה. חלל כל מקום דקדוב: חכמי לל הביאור יראת ה'. שהוא ראשית חכמה ומקומה בלב כידוע. וע' להלן "ל"ו' ובס"מ. והענין שגדרם לכאן כיחוד חכמה יראת ה' יבואר לפיניו: אשר מלאהיו רוח חכמה. אשר מלאהים מיבטי חלל קאי על חסדן שידבר משה לחכמי לל שאלתיו את חסדן רוח חכמה. וכ"ל הקדמה לביטוי דקדוב ועשו את בגדי אהרן לקדשו. דהאר שנתעוה חסדן להתקדש נתן המקום לו כנדי קודש שייכיתו לו ללכר. וידוע דכ"ד שקדושה לנד בשעון עשה לשמה עפ"י דין. עוד כל מה שמכונים יוחר הפעולה לשם קדושה. נועלת יוחר לחליתיה כה"ג לעיל י"ט ב' ובס"מ מש"ה. נעטוב משה שיהויר להלוינים שם נעננים יראת ה' לעטוב הכנריות בצלפון שיועילו יוחר לקדשו. ובאשר הוא דבר שבלב ע"כ הקדים לומר להם אשר מלאהיו את חסדן רוח חכמה והוא יבין וישלל מכה הכנריות אך שם פעוליים בל לבו. היאך נעשו. ומש"ה נעטוב שם משה נעננים שידבר אל כל חכמי לב. ולא בלללל שזה הפרס אינו נוגע, לחכמות הנולאכה אלא לחכמה המוסר:

האין דבר תחת כה"ג
כיון כה"ג פ"ג

הגד שאדם עוטה, משמש לכאורה, כפיסוי מסכת ערוותו הגופנית. אבל בקושטא, אינו אלא ביטוי לעובדת חיותו אדם. בעלי-חיים אינם זקוקים ללבושים, מפני שתוכנם חומרי ככרם. וגופו של אדם דוקא, הוא החוקו לכסוי של 'לבוש', המעניק לו צורת אדם.

שהאדם מורכב הרכבה בלתי אפשרית - חומר עכור, החופן ועוטה נשמת אלוך ממעל. וברו של אדם, אלמלא לבושו, אינו מביע אלא את צידו הגופני הגס לבדו. והבלטה זו של צורתו הנשפית החיצונית, משנה. שהיא מטשטשת בחכרה, את התכנים הנשפיתים המגובלים בו.

ומכאן אנו באים לידי הגדרת תפקידו של המלבוש. אדם מפאת חיותו אדם, המשיג תכנים רוחניים, נטועה בו התכונה להתבושש במערומו, להיות נכלל בגילוי זילות גופניתו הגסה. כי חשיפת גסותו, מצניעה עד כדי טשטוש, את תפארת גדולתו ופנימיותו הרוחניים. וה'לבוש', הוא זה המעניק לו לאדם צביון ותואר אנושי, ומתארו כמות-שחוא במלוא שיעור קומתו. הוא מבטא איפוא את הכבוד השוכן בקברו, את נשמת אלוך ממעל המשמשת בו.

ה'לבוש', אינו איפוא מסכה. אדרבא, הוא המבליט את העובדה, שאין הגוף הגס מבטא את עיקר מציאותו. ונמצא, שאדרבא, הוא זה החושף את הנשמה האלוקית - ה'לבוש' - החפונה בקדוה וממילא, אף הגופניות עצמה מקבלת מעלתה גוון וקלסתור אנושיים. כי גוף המשמש מעטה לחכמים עילאיים, גופניות הכפופה לחוקים נשפיתים, איבדו זילותם והפכו חס עצמם למושאים של הארה וכבוד. וכדוך שעור קלף שנחרתו עליו דברי תורה, החופך הוא עצמו להיות חפצא של קדושה.

אם טמאם אערי נכר ארי ח. נאזיכא א' 13

ומכאן נוכל לעלות בקדש, ולהכליל בלבושי מלכות הללו, גם את מחותם של בגדי כהונה. הכהן, העוסק בעבודה זו של 'לבושין', זקוק הוא עצמו למלבושים תואמים ומאפיינים את עבודתו זו. ולבושין' הללו, הם מכלל ה'לכים' שבהם הוא משמש ומשתמש, כדי לבצע תפקידו זה. אמור אם כן, ש'בגדי כהונה', מגדירים את הנקודה הפנימית של כל מעשה העבודה. 'בזמן שבגדיהן עליהן - כהונתן עליהן. אין בגדיהם עליהם - אין כהונתן עליהן' (נחיים יב, בגדי כהונה, ממחישים את צורת עבודת הכהונה: לקדש את הלבוש, שהוא ביטוי המחיות חיצונית; ולהאציל עליו מלחולת הקדושה של עבודת פנים.

זהו איפוא גם חותם ה'לבוש', שהוטבע בתורה על בגד הכהונה. 'לבוש' כפי שנבחר - הוא הביטוי החיצון של המעלה הנסתרת. ועשית בגדי קדש לאהרון אחיך לכבוד ולתפארת' (שמות כה, א.)

אם טמאם אערי נכר ארי ח. נאזיכא א' 13

בגד בלתי צנוע אסור משום כמה סיבות.
א. פגיעה בכבוד ד' המלא כל הארץ כבודו. נימוק זה שייך הן לאיש הן לאישה (שרעי א"ה ג ט).
מפני טעם זה, גם כשאישה נמצאת לבדה בביתה, תתהלך בצניעות. קל וחומר. בנוכחות בניה, כדי לא לפגום בטהרת מחשבתם.
ב. חכשלת הגברים הרואים (שרעי א"ה ג כא א. טשה טווח עה ט"ק ג. ש"ת יחוד דעת ג ט).
ג. בחוקותיהם לא תלכו" (ויקרא י"ח ז). בגד אפנתי של גויים בלתי צנוע ומושך תשומת הלב, יש בו איסור משום חוקות הגויים (ויסלם הלכות עטרה אה יא א. ש"ת מתיקס שורש פה. חר"ס א"ח ט"ס קנט. ש"ת דברי חיים י"ד ח"א סי' ל. אג"ס י"ד ח"א סי' פא).
ד. מידה רעה היא לנסות לעשות רושם על הזולת על ידי חיצוניותו ולהשתדל להבליט את יופיו (סוה ורה. נטטוב עכ א. ש"ת. וסלם הלכות אישות כו יב). אדרבה על אישה להיות מלאה ענווה וצניעות ולהתפלל בלכתה ברשות הרבים: הלואיא ולא יסתכלו בי בני אדם.
ה. מלבד החובה העצמית לאישה להתלבש בצניעות, יש איסור לגבר לומר דברי קדושה, כלומר תורה ותפילה, בפני אישה שאינה לבושה באופן צנוע, אפילו אשתו. אלא עליו לעצום את עיניו או להפנות את גופו לכיוון אחר, כל מקרה כדינו (שרעי א"ה עה).

אם טמאם אערי נכר ארי ח. נאזיכא א' 13

לבוש בשעת התפילה

8

עלינו לברר כיצד על האדם להיראות בזמן תפילתו, והכוונה, כיצד עליו להקפיד על לבושו? והאם ישנם חלקי לבוש שבלעדיהם אין להתפלל בשום אופן, ואחרים שניתן בשעת הדחק להתפלל בהם?

בשלוש בחינות נבחנת איכות התפילה בצורת לבושו של האדם: א. הרכות השפלות הטבעית המונעת עמידת בשר ודם לפני מלך מלכי המלכים. ב. רוממות רוחנית הראויה לעמידה מול מרום וקדוש. ג. הופעה מכובדת אנושית חברתית על פי המקובל. בשתי הבחינות הראשונות נראה מדעת הפוסקים שיש להתמיר

ביותר, ואפילו אם התפלל כבר שלא כדיון לא יצא ידי חובה וחייב להתפלל מחדש. ואילו בבחינה השלישית, אם התפלל כך, אף על פי שאין זה רצוי כל כך, תפילתו מקובלת. כעת נבאר ונפרט.

ענינות נפשית בניסוי הראש

בדיון ניסוי שאר הגוף, כלומר החלק העליון של הגוף, כתב השר"ע¹²⁷ שאם נאנס ולא ניסה, בדעיבד יצא ידי חובה, שזה שייך לחלק הלבוש הנדרש מפני הכבוד, ובחלק הדינים שהם מפני הכבוד אין משום עיכוב התפילה. הלכה זו של ניסוי חלקו העליון של הגוף, שבדעיבד בשעת הדחק איננה מעכבת, יוצא מן הכלל יש בה. הכונה לניסוי הראש, שהוא חובה גמורה המעכבת את התפילה. לא רק שאסור להתפלל בגילוי ראש, אלא אפילו להוציא שם שמים בפיו בברכה או באמירת פסוקים יש בזה משום איסור. והוסיף עוד השר"ע¹²⁸ שאפילו על כניסה לבית הכנסת בגילוי ראש יש למחות.

ניסוי הכבוד

תחום שלישי של ניסוי, שהוא רצוי ביותר אך איננו מעכב, הוא ניסוי הכבוד. הכוונה, להיות מכוסה בבגדים שבהם האדם עומד לפני מכובדים, כמו שרים ואנשי חברה מכובדים. אין להעלות על הדעת להתפלל כאשר האדם לבוש בגופיה בלבד או כשרגליו מגולות וכדומה. אמנם, יש שכתבו להקל בכניסוי הרגלים במקומות שנהגו ללכת כך לפני נכבדים, כמו בארצות חמות שנהגו במקומות מסוימים ללכת עם סנדלים ללא גרבים וכן עם מכנסים קצרים. אבל אם הנוהג במקום הוא לכסות את הרגלים, אין להתפלל כך. בכל אופן, בחלק זה של לבוש בשעת התפילה מפני הכבוד, ניתן להקל בשעת הדחק. כגון: כאשר נמצאים במקום שאי אפשר להתלבש כראוי, כמו חולים או פועלים בשעת עבודה, שאינם יכולים ללבוש בגדים בכניסוי מלא בגלל הטרדה בעבודה. אבל אם יכולים להתפלל לפני העבודה או אחריה בלבוש מכובד, בודאי שיעדיף הדבר.

ניסוי הערוה - ההגנה מחשפלות

מניעות השפלות, כיצד? מאז חטא אדם הראשון נודע שישנם איברים בגוף האדם שראיתם מעוררת יצרים שפלים באדם, עד שהאדם איננו מסוגל באופן נפשי לעמוד לפני בוראו. וכפי שמסופר על אדם הראשון שנחבא בתוך עצי הגן, כי הבין שאיננו ראוי לעמוד לפני בוראו בהיותו ערום. אין להבין מכאן שאותם איברים הם פחותים בערכם, כי כל בריאת האדם היא שלמה וחשובה ורק חטאו גרם לו להשפלותם. אותם איברים, הנקראים מקום הערוה, צריכים להיות מכוסים מעיני האדם, וכן עליהם להיות מובדלים מחלק הגוף העליון על ידי מחיצה החוצצת בינו לביןם.

לדעת ה"ד"ך חיים¹³³, חוסר ניסוי של מקום ערוה פוסל את התפילה, וגם לימוד תורה וקריאת שמע נפסלים מדיון תורה¹³⁴. לא רק כאילו לא התפלל ולא למד, אלא שגם עבר עבירה. אם האדם מכוסה, כגון שהוא לבוש חלוק, אבל אין הוא חגור בחגורה המפסקת בין לבו לבין מקום הערוה, גם זה נחשב לעיכוב הפוסל את התפילה ומחייב לחזור ולהתפלל, אבל כאן האיסור הוא מדברי חכמים בלבד. על כן, גם אם אדם לבוש בבגד עליון ארוך כחלוק, מן הראוי שילבש מכנסים מתחת לחלוק כדי שיהיה לבו נבדל ממקום הערוה. מובן מאליו שהוא הדין באשה הלבושה בשמלה ארוכה.

נוסף לחלוקה זאת שחייבים בה על פי הדיון, כתב השר"ע¹³⁵ שצריך גם מבחוץ לחגור חגורה, שיהיה ניכר גם מבחוץ ההבדל בין פלג הגוף העליון לפלג התחתון. אבל הידור זה הצריך השר"ע רק לתפילת העמידה, ולא לאמירת ברכות או ללימוד תורה. המשנה ברורה¹³⁶ הביא פוסקים שמקילים להתפלל בלי חגורה חיצונית, למי שרגיל ללכת כך כל היום. ובכל אופן העיר שממדת חסידות ראוי להשתדל לחגור חגורה בתפילה, גם לדעת המקילים.

תמוז ספר במדבר ה'אור - כ"ה ז' - ה'ה' - א' - 199-195

(כג) ולא תענה במעלות. כשאלה בונה כבש לזמנה לא תעשה מעלות מעלות חשקלונ"ש בלע"ז (שטופטן, שטאפלען) אלא חלק יהא ומשופע: אשר לא תגלה ערוךך. ש"ע. המעלות אלה לריך להרחיב פסיונותיה ואל"ס שא"ט גלוי ערוה ממש שהיא כתיב. ועשה להם מכנסו בד' מ"מ הרחבת הססיעות קרוב לגלוי ערוה הא' ואחיה טהג צהם מנהג בזיון והרי דברים ק"ו ומה אכנים הללו שאין צהם לעת להקפיד על בזיון אמרה תורה הגאיל ויש צהם לורך לא תנהג צהם מנהג בזיון חבוךך שהוא ברמות ויורך ומקפיד על בזיוט על אחת כמה וכמה:

ר"ע - 101 א' ב' א' י' ב' ב'

ב דיון לבישת בגדים, וכו' ו' סעיפים:

א *לא ילבוש חלוקו (א) מ'ישב (סו"ח), א'אלא יקח חלוקו ויקניס בו [ראשו] וירדעוהו בעודנו שוכב, ונמצא (ב) קשיקום שהוא מקבשה: ב כאל יאמר יהנני בתרתי חדרים מי רואני, פי הקדוש-ברוך-הוא מלא כל הארץ כבודו:

משנה ברורה

א (א) מ'ישב. דאז בקב'תם יתגלה גופו, והאדם צריך להקנהג בענינות ובבושה לפני הקדוש-ברוך-הוא. ונאפלו קשהוא לילה ובתרתי חדרים, חלוא מלא כל הארץ כבודו, ובתשכה וקאורה לפני יתברך. וכן צריך לעמר תמיד מקמת טעם זה שלא במקום הקב'תם מלגלות מ'שורו, ונאפלו מעט (ב) כל מה שדורפו להיות מקבשה בקב'תם לעולם. אכל רשאי לגלות ידו עד קובד"י, ונאראו עד התזה. על-פ'ן (ג) האנפילאות ירא'ה ללקשם או לקששם גם-כן סחת הסד'ין, שלא לגלות רגליו, שדורפו להיות מקבשות לעולם בקמדינות אלו שאין הולכין יתף אפילו בקנין, וכן כל פיוצא קזה; אם לא שאי אפשו בענין אחר, וכן בבית הסד'תן שדורפו של בגי'אדם לילך שם ערמם נאי אפשו בענין אחר, אין קזה משום פריצות. וכן (ד) קשרותין בקנה הדין כן, רק (ז) יזהר לקשט וללבוש קמוף לנהר כל מה שאפשו, בקבי שלא ילך בגלוי הגוף שלא לצורך.

תמוז ברורה - ר"ע

א' ר"פ